

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2009-2010

28 OKTOBER 2009

Wetsvoorstel tot de inrichting van een transparant systeem inzake de Civiele Lijst en de Koninklijke Schenking

(Ingediend door de heer Pol Van Den Driessche en mevrouw Els Schelfhout)

TOELICHTING

Op 20 november 2008 werd naar aanleiding van enkele parlementaire vragen in de schoot van de Senaat een werkgroep opgericht die zich moest buigen over de dotaties aan leden van de Koninklijke familie. Tijdens de installatievergadering van 20 november 2008 werd beslist dat de werkgroep de werkwijze van het Bureau overneemt aangezien de vaste leden van de werkgroep eveneens lid zijn het Bureau.

De werkgroep vergaderde achter gesloten deuren en hoorde enkele nationale en internationale deskundigen: prof. H. Matthijs (VUB), mevr. K. Stangherlin, prof. A. Alen (KULeuven), prof. M. Verdussen (UCL), prof. W. Konijnenbelt (Univ. Amsterdam) en prof. Luis Maria Diez-Picazo (magistraat in het Spaanse Tribunal supremo).

Na elf vergaderingen nam de werkgroep op 2 juli 2009 enkele aanbevelingen aan, gericht aan de regering, om het statuut van de dotaties aan leden van de Koninklijke familie te regelen (1).

Er wordt een abstract systeem van dotaties voorgesteld dat er uitziet als volgt:

— er wordt een dotatie toegekend aan de vermoedelijke troonopvolger vanaf 18 jaar waarbij onder-

(1) Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 105.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2009-2010

28 OCTOBRE 2009

Proposition de loi organisant un système transparent pour la Liste civile et la Donation royale

(Déposée par M. Pol Van Den Driessche et Mme Els Schelfhout)

DÉVELOPPEMENTS

À la suite de plusieurs questions parlementaires qui avaient été posées à ce sujet, le Sénat a créé en son sein, le 20 novembre 2008, un groupe de travail chargé de se pencher sur les dotations aux membres de la Famille royale. Lors de la réunion d'installation, le 20 novembre 2008, il a été décidé que le groupe de travail adopterait la méthode de travail du Bureau étant donné que ses membres permanents sont également membres du Bureau.

Le groupe de travail s'est réuni à huis clos et a entendu plusieurs experts nationaux et internationaux: le professeur H. Matthijs (VUB), Mme K. Stangherlin, le professeur A. Alen (KULeuven), le professeur M. Verdussen (UCL), le professeur W. Konijnenbelt (Univ. Amsterdam) et le professeur Luis Maria Diez-Picazo (magistrat auprès du Tribunal suprême d'Espagne — Tribunal Supremo).

Après s'être réuni à onze reprises, le groupe de travail a adopté le 2 juillet 2009 plusieurs recommandations adressées au gouvernement, qui visent à régler le statut des dotations aux membres de la Famille royale (1).

Le groupe de travail propose un système abstrait de dotations se présentant comme suit:

— il est alloué à l'héritier présomptif de la Couronne ayant atteint l'âge de 18 ans une dotation

(1) Rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, p. 105.

scheid gemaakt wordt tussen het gedeelte dat dienst doet als kostenvergoeding en het gedeelte dat overeenkomt met een inkomen. De vermoedelijke troonopvolger vervult, zijn/haar taken in overleg met de regering;

— de mogelijkheid wordt gecreëerd om de dotatie van de vermoedelijke troonopvolger bij huwelijk te verhogen of aan de echtgeno(o)t(e) een dotatie toe te kennen;

— er wordt een dotatie toegekend aan de overlevende echtgeno(o)t(e) van de Koning/Koningin en de vermoedelijke troonopvolger. De dotatie van de overlevende echtgeno(o)t(e) van de Koning/Koningin mag niet hoger zijn dan de dotatie van de vermoedelijke troonopvolger;

— er wordt een dotatie toegekend aan de Koning/Koningin op rust en zijn overlevende echtgeno(o)t(e);

— de bestaande dotaties van prins Laurent en prinses Astrid worden gerespecteerd;

— er wordt een regeling uitgewerkt inzake onveringbaarheden voor het genot van een dotatie;

— er wordt een stelsel inzake bezoldiging voor taken van algemeen belang uitgewerkt;

— het toezicht op de dotaties gebeurt door de Eerste voorzitter van het Rekenhof. Elk jaar worden de bedragen van de voornaamste rubrieken van de dotaties bekendgemaakt samen met een verslag van de voornaamste activiteiten van algemeen belang van de Koninklijke familie.

Op het moment van de redactie van dit wetsvoorstel heeft de regering nog geen wetgevend initiatief genomen om de aanbevelingen uit te voeren.

Met betrekking tot de Civiele Lijst en de Koninklijke Schenking heeft de werkgroep echter geen aanbevelingen gemaakt. Die onderwerpen kwamen echter wel ruim aan bod tijdens de bespreking in de werkgroep.

Reeds jarenlang wordt er in media en politiek gespeculeerd en gediscussieerd over de « werkelijke kostprijs » van onze monarchie. Maar hoeveel draagt die kostprijs nu eigenlijk? Om de discussie te kunnen voeren op basis van betrouwbare en correcte gegevens — en niet op basis van emoties — en om de discussie uiteindelijk ook te kunnen beslechten, is het noodzakelijk dat er een grotere transparantie ontstaat met betrekking tot de kosten die verband houden met de monarchie. Een grotere transparantie zorgt voor een betere democratische controle en meer politieke stabiliteit. Deze transparantie kadert in de « monarchie nieuwe stijl », een monarchie die beter beantwoordt aan de verwachtingen van de bevolking anno 2009 en beter gewapend is ten aanzien van de hedendaagse

composée d'un volet « frais généraux » et d'un volet « rémunération ». L'héritier présomptif de la Couronne remplit ses fonctions en concertation avec le gouvernement;

— la possibilité est créée d'augmenter la dotation de l'héritier présomptif de la Couronne lors de son mariage ou d'allouer une dotation à son conjoint;

— une dotation est allouée au conjoint survivant du Roi/de la Reine ainsi qu'à celui de l'héritier présomptif de la Couronne. La dotation du conjoint survivant du Roi/de la Reine ne peut être supérieure à la dotation de l'héritier présomptif de la Couronne;

— une dotation est allouée au Roi/à la Reine qui quitte ses fonctions et à son conjoint survivant;

— les dotations actuelles du prince Laurent et de la princesse Astrid sont maintenues;

— il est instauré un régime d'incompatibilités avec le bénéfice d'une dotation;

— il est instauré un régime d'indemnités pour prestations d'intérêt général;

— le contrôle des dotations est effectué par le Premier Président de la Cour des comptes. Chaque année, les montants des principales rubriques des comptes des dotations sont publiés de même qu'un rapport sur les principales activités d'intérêt général de la Famille royale.

Au moment de la rédaction de la présente proposition de loi, le gouvernement n'a encore pris aucune initiative législative pour mettre en œuvre les recommandations précitées.

Le groupe de travail n'a toutefois pas formulé de recommandations en ce qui concerne la Liste civile et la Donation royale. Ces thèmes ont pourtant été abordés en long et en large durant les discussions au sein du groupe de travail.

Cela fait plusieurs années que les médias et le monde politique spéculent et discutent à propos du « coût réel » de notre monarchie. Mais que coûte-t-elle réellement en fin de compte? Pour pouvoir mener cette discussion en se basant sur des données fiables et correctes — et non sur des considérations émotionnelles — mais aussi pour pouvoir enfin clore ce débat, il est nécessaire de créer une plus grande transparence en ce qui concerne les frais liés à la monarchie. Une plus grande transparence permet un meilleur contrôle démocratique et garantit une plus grande stabilité politique. Cette transparence cadre avec la monarchie « nouveau style », qui est une monarchie en phase avec son temps, répondant mieux aux attentes de la population et mieux armée pour faire face aux défis

uitdagingen waaraan onze constitutioneel systeem wordt blootgesteld.

Huidig wetsvoorstel regelt daarom de transparantie met betrekking tot de Civiele Lijst en de Koninklijke Schenking.

Civiele Lijst — De Civiele Lijst kan worden omschreven als «de financiële middelen die ter beschikking gesteld worden van de Koning. Krachtens artikel 89 GW wordt de Civiele Lijst door de wet vastgesteld voor de duur van de regering van elke Koning. Op die manier wordt ook de financiële onafhankelijkheid van de Koning ten aanzien van het Parlement bewerkstelligd» (1).

In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat later de wet van 16 november 1993 is geworden, wordt de Civiele Lijst als volgt gedefinieerd: «Het geheel der middelen die de Natie ter beschikking stelt van het staatshoofd om hem toe te laten in volledige morele en materiële onafhankelijkheid gestalte te geven aan de Koninklijke functie, zowel in het binnen- als het buitenland. Ze bestaat enerzijds uit een éénmalig vast te stellen dotatie, en anderzijds uit het recht op het gebruik van de Koninklijke woningen, teneinde hem toe te laten met passende waardigheid en uitstraling de continue vertegenwoordiging van het land te verzekeren» (2).

De Civiele Lijst heeft een «*sui generis*» karakter en is sterk verbonden met het instituut van de Koning, als constitutioneel staatshoofd en als onderdeel van de uitvoerende macht (3). De goederen van de Civiele Lijst zijn vrij van enige bijdrage aan de Schatkist. Er moet geen belasting op worden betaald (4). Juridisch kan men de geldelijke middelen van de Civiele Lijst ook kwalificeren als een dotatie (5).

De Civiele Lijst voor de huidige vorst, Koning Albert II, werd vastgelegd in de wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip (6).

(1) J. Vande Lanotte en G. Goedertier, «*Overzicht Publiek Recht*», Die Keure, 2001, p. 713, randnr. 1158.

(2) Parl. St. Kamer, nr. 1155/3, (1992-1993), 6 augustus 1993.

(3) J. Henderickx, *Étude de coordination sur la liste civile et les diverses dotations des membres de la famille royale*, 72 p. (beschikbaar in het archief van de Senaat).

(4) Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 15.

(5) *Ibidem*, blz. 20.

(6) *Belgisch Staatsblad*, 29 maart 1994.

auxquels notre système constitutionnel est aujourd'hui confronté.

La présente proposition de loi organise donc la transparence de la Liste civile et de la Donation royale.

Liste civile — La Liste civile peut être définie comme étant «les moyens financiers mis à la disposition du Roi. Aux termes de l'article 89 de la Constitution, la Liste civile est fixée par la loi pour la durée de chaque règne. Elle permet également d'assurer l'indépendance financière du Roi vis-à-vis du Parlement» (1).

Dans l'exposé des motifs du projet de loi qui deviendra la loi du 16 novembre 1993, la Liste civile est définie comme suit: «l'entièreté des moyens que la Nation met à la disposition du Chef de l'État afin de Lui permettre d'exercer la fonction royale en toute indépendance morale et matérielle, aussi bien à l'intérieur qu'à l'extérieur du pays. Elle contient d'une part une dotation fixée une fois pour toutes et, d'autre part, elle donne au nouveau Souverain un droit d'usage des immeubles royaux afin de Lui permettre d'assurer une représentation continue du pays avec la dignité et le prestige nécessaires» (2).

La Liste civile a un caractère «*sui generis*»; elle est fortement liée à l'institution que représente le Roi en tant que Chef d'État constitutionnel et membre du pouvoir exécutif (3). Les biens de la Liste civile sont affranchis de toute contribution au trésor public. Ils ne sont pas soumis à l'impôt (4). Juridiquement, l'on peut également qualifier de dotation le numéraire de la Liste civile (5).

La Liste civile du souverain actuel, le Roi Albert II, a été arrêtée par la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe (6).

(1) J. Vande Lanotte et G. Goedertier, *Overzicht Publiek Recht*, La Charte, 2001, p. 713, n° 1158.

(2) Doc. Chambre, n° 1155/3, (1992-1993), 6 août 1993.

(3) J. Henderickx, *Étude de coordination sur la liste civile et les diverses dotations des membres de la famille royale*, 72 p. (disponible aux archives du Sénat).

(4) Rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, p. 15.

(5) *Ibidem*, p. 20.

(6) *Moniteur belge*, 29 mars 1994.

De term «Civiele Lijst» is een term die stamt uit het Verenigd Koninkrijk van de 17 de eeuw en het jaargeld vormt dat de schatkist toekent aan de Vorst om zijn/haar werkzaamheden te kunnen uitoefenen. Zowel de Franse Grondwet van 3 september 1791 als de Belgische Grondwet van 1831 (oud artikel 77 GW) namen het principe van de «Civiele Lijst» over (1).

In 1965 is de indexering van de Civiele Lijst geïntroduceerd voor de regering van Koning Boudewijn. Die indexering wordt niet geacht strijdig te zijn met het principe van de eenmalige vaststelling door de wet van de Civiele Lijst, zoals bepaald in artikel 89 GW (2). Daarnaast werd de Civiele Lijst met ingang van 1994 driejaarlijks geherwaardeerd op grond van de evolutie van de reële lonen van de diensten van algemeen bestuur van de Federale Staat en van de toename van de werkgeversbijdragen inzake sociale zekerheid (3).

Ten gevolge van een wetswijziging van 22 december 2008 werd het systeem van indexatie gewijzigd (4). De wet voorziet erin dat de evolutie van de Civiele Lijst en de dotaties aan de diverse leden van het Koningshuis vanaf 1 januari 2009 worden gekoppeld aan de gezondheidsindex en niet langer aan de index der consumptieprijsen.

Het bedrag van de Civiele Lijst werd in 1993 vastgelegd op 244 miljoen frank en wordt betaald per trimester. Anno 2009 bedraagt het bedrag van de Civiele Lijst iets meer dan 10,5 miljoen euro.

Hierna treft men een vergelijkende tabel aan betreffende het bedrag van de Civiele Lijst sinds het ontstaan van de Belgische monarchie (in Belgische frank) (5) :

(1) H. Matthijs, «De kostprijs van de monarchie en het Federale Parlement: de dotaties», *TBP*, 2004/3, blz. 149.

(2) J. Vande Lanotte en G. Goedertier, *o.c.*, blz. 713, voetnoot nr. (472).

(3) Artikel 5 van de Wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip.

(4) Wet van 22 december 2008 tot wijziging van de wet van 16 november 1993 houdende vaststelling van de Civiele Lijst voor de duur van de regering van Koning Albert II, tot toekenning van een jaarlijkse en levenslange dotatie aan Hare Majesteit Koningin Fabiola en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip en van een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Filip, een jaarlijkse dotatie aan Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Astrid en een jaarlijkse dotatie aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Laurent, *Belgisch Staatsblad* 29 december 2008.

(5) R. Senelle, M. Clement en E. Van De Velde, *Handboek voor de Koning*, Lannoo 2004, blz. 295.

L'expression «Liste civile» apparaît pour la première fois au XVIIe siècle, au Royaume-Uni, et constitue la dotation annuelle que le Trésor alloue au Souverain pour lui permettre d'exercer ses fonctions. La Constitution française du 3 septembre 1791 et la Constitution belge de 1831 (ancien article 77 de la Constitution) ont toutes deux repris le principe de la «Liste civile» (1).

L'indexation de la Liste civile a été introduite en 1965 pour le règne du Roi Baudouin. Cette indexation n'est pas jugée contraire au principe de la fixation unique de la Liste civile par la loi, comme le prescrit l'article 89 de la Constitution (2). En outre, la Liste civile est revalorisée tous les trois ans à partir de 1994 sur la base de l'évolution des traitements réels des services d'administration générale de l'État fédéral et des augmentations de cotisations patronales à la sécurité sociale (3).

Le système d'indexation a été revu à la suite d'une modification légale intervenue le 22 décembre 2008 (4). La loi prévoit qu'à partir du 1er janvier 2009, l'évolution de la Liste civile et les dotations aux différents membres de la Maison royale sont liées à l'indice santé et non plus à l'indice des prix à la consommation.

Le montant de la Liste civile a été fixé en 1993 à 244 millions de francs et est payé par trimestre. En 2009, le montant de la Liste civile atteignait un peu plus de 10,5 millions d'euros.

Vous trouverez ci-dessous un tableau comparatif concernant le montant de la Liste civile depuis la naissance de la monarchie belge (en francs belges) (5) :

(1) H. Matthijs, «De kostprijs van de monarchie en het Federale Parlement: de dotaties», *TBP*, 2004/3, p. 149.

(2) J. Vande Lanotte et G. Goedertier, *op. cit.*, p. 713, note n° (472).

(3) Article 5 de la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe.

(4) Loi du 22 décembre 2008 modifiant la loi du 16 novembre 1993 fixant la Liste Civile pour la durée du règne du Roi Albert II, l'attribution d'une dotation annuelle et viagère à Sa Majesté la Reine Fabiola et l'attribution d'une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe et la loi du 7 mai 2000 attribuant une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Philippe, une dotation annuelle à Son Altesse Royale la Princesse Astrid et une dotation annuelle à Son Altesse Royale le Prince Laurent, *Moniteur belge* du 29 décembre 2008.

(5) R. Senelle, M. Clement et E. Van De Velde, *Handboek voor de Koning*, Lannoo 2004, p. 295.

		C.L. in toenmalige frank — L.C. en francs de l'époque	In frank 2000 — En francs 2000	Budget Staat — Budget État	In frank 2000 einde regering — En francs 2000 fin de règne	Budget Staat — Budget État
Leopold I. — Léopold I ^{er}	1831	2 751 450	729 134 250	3,35 %	606 581 240	1,38 %
	1865					
Leopold II. — Léopold II	1865	3 300 000	727 513 890	1,661 %	568 783 580	0,533 %
	1909					
Albert I. — Albert I ^{er}	1909	3 300 000	568 783 580	0,533 %	—	—
	1926					
	1927	9 500 000	209 719 580	—	248 365 690	0,082 %
	1934					
Leopold III. — Léopold III	1934	12 000 000	313 725 090	0,104 %	173 769 880	0,037 %
	1951					
Boudewijn. — Baudouin	1951	36 000 000	208 523 860	0,045 %	—	—
	1959					
	1960	42 000 000	219 931 790	—	241 757 970	0,012 %
Albert II. — Albert II	1993	244 000 000	275 263 390	0,014 %	284 900 000	0,015 %
	—					

De Civiele Lijst voorziet erin dat de Koning de beschikking krijgt over de onroerende Kroongoederen (Koninklijke woningen) (Koninklijk Paleis van Brussel, het kasteel van Laken, de helft van het park van Laken en een pand in de Brederodestraat met de garages en ambtsappartementen van de chauffeurs) onder beding dat de Civiele Lijst wordt aangewend voor het inwendig onderhoud en de meubilering ervan. De Koninklijke familie heeft ook de beschikking over bepaalde onroerende goederen van de Koninklijke Schenking (*infra*) (1). De brandstof nodig voor de verwarming van het paleis te Brussel wordt door de Federale Staat geleverd (2). Er wordt geen melding gemaakt van andere kosten die ten laste worden gelegd

(1) De Koning beschikt voor de meubilering van het Koninklijk Paleis onder andere over de Koninklijke verzameling. De Koninklijke verzameling bestaat uit een uitgebreid aantal kunst- en decoratieve voorwerpen zoals beeldhouwwerken, schilderijen, maar ook meubels, zilverwerk en porselein, zie: De Belgische Monarchie, De Koninklijke verzameling, <http://www.monarchie.be/nl/monarchy/what/index.html>.

(2) Opmerkelijk is dat men op de website van de Belgische Monarchie ten onrechte de indruk wekt dat de verwarmingskosten voor de Koninklijke verblijven zouden betaald worden door de Civiele Lijst, zie: De Belgische monarchie, Financiële Middelen, <http://www.monarchie.be/nl/monarchy/what/index.html>.

La Liste civile prévoit que le Roi bénéficie de la mise à disposition d'immeubles du domaine de la Couronne (habitations royales) (le Palais royal de Bruxelles, le château de Laeken, la moitié du parc de Laeken et un immeuble sis rue Bréderode renfermant des garages et les appartements de fonction des chauffeurs), à charge pour la Liste civile de pourvoir à leur entretien intérieur et à leur ameublement. La Famille royale bénéficie aussi de la mise à disposition de certains immeubles de la Donation royale (*infra*) (1). Le combustible nécessaire pour chauffer le Palais royal est fourni par l'État fédéral (2). Il n'est pas fait mention d'autres frais imputés à l'État fédéral. Conformément au raisonnement suivi dans la loi du

(1) Le Roi bénéficie de la mise à disposition du mobilier du Palais royal provenant entre autres de la Collection royale. La Collection royale comporte un nombre important d'objets d'art et d'objets décoratifs tels que des sculptures, des peintures, mais aussi du mobilier, de l'argenterie et de la porcelaine, voir: La Monarchie belge, La Collection royale, <http://www.monarchie.be/fr/monarchy/what/index.html>.

(2) Curieusement, le site Internet de la Monarchie belge donne l'impression erronée que les frais de chauffage des résidences royales seraient payés par la Liste civile, voir: La Monarchie belge, Les Moyens financiers, <http://www.monarchie.be/fr/monarchy/what/index.html>.

van de Federale Staat. Conform de redenering gemaakt in de wet van 16 november 1993 moeten alle andere kosten die betrekking hebben op de uitoefening van de functie van de Koning van de Civiele Lijst worden betaald. Uit de bovenstaande tabel kan men opmaken dat het bedrag van de Civiele Lijst aanzienlijk gestegen is voor de regering van Koning Albert II ten aanzien van de regering van Koning Boudewijn. Deze stijging werd door de toenmalige minister van Financiën Maystadt verantwoord als volgt: «Bij de bepaling van het bedrag van deze Civiele Lijst heeft de regering tevens rekening willen houden met het gegeven dat tijdens de regering van Koning Boudewijn I talrijke kosten aanzienlijk sneller zijn gestegen dan de kosten van levensonderhoud. Dat is met name het geval voor de loonkosten.» (1)

Koninklijke Schenking — De oorsprong van de Koninklijke Schenking is terug te vinden in de Regeerperiode van Koning Leopold II. Onder meer door zijn zakelijke activiteiten in de voormalige Kroonkolonie Kongo had deze een aanzienlijk vermogen opgebouwd. Omdat hij niet wenste dat het vermogen bij zijn dood zou overgaan op zijn twee spilzuchtige dochters en hun buitenlandse echtgenoten schonk hij in 1903 een groot deel van zijn onroerend vermogen aan de Belgische Staat (2). Aan de schenking zijn wel een aantal voorwaarden verbonden: zo mag onder meer de eigendom niet worden vervreemd, het karakter moet worden bewaard (oorspronkelijke functie en uitzicht) en het genotrecht van de goederen aan de Koninklijke familie moet worden verzekerd (3). De Koninklijke Schenking moet daarnaast zelfbedruipend zijn, dat wil zeggen dat de opbrengsten voldoende moeten zijn om de kosten te dekken (4). In 1930 werd om het patrimonium beter te kunnen beheren — het beheer was in de loop van de tijd immers over verschillende departementen verspreid — een openbare instelling opgericht onder toezicht van de minister van Financiën. De Koninklijke Schenking wordt beheerd door een beheerraad die bestaat uit elf leden: vier dignitarissen of gewezen dignitarissen, een vertegenwoordiger van de rechterlijke macht, twee vertegenwoordigers van de respectievelijk openbare en private financiële sector, twee ambtenaren van respectievelijk het Vlaamse en Waalse

(1) Verslag namens de Commissie voor de Begroting van 7 oktober 1993, *Parl. St. Kamer*, nr. 1155/3 (1992-1993), blz. 4.

(2) R. Senelle, M. Clement en E. Van De Velde, *Handboek voor de Koning*, Lannoo 2004, blz. 317.

(3) H. Matthijs, «De Koninklijke Schenking: een stand van zaken», *Documentatieblad FOD Financiën*, 67e jaargang, nr. 2, 2e kwartaal 2007, blz. 257.

(4) Artikel 1 van het koninklijk besluit van 9 april 1930 omtrent het beheer van de Koninklijke Schenking, *Belgisch Staatsblad* van 29 mei 1930.

16 novembre 1993, tous les autres frais qui se rapportent à l'exercice de la fonction royale doivent être pris en charge par la Liste civile. Le tableau ci-dessus montre que le montant de la Liste civile a considérablement augmenté sous le règne du Roi Albert II par rapport au règne du Roi Baudouin. Cette augmentation a été justifiée par le ministre des Finances de l'époque, M. Maystadt, de la manière suivante: «pour la détermination du montant de la présente Liste civile, le gouvernement a également voulu tenir compte du fait que, pendant le règne du Roi Baudouin Ier, de nombreux coûts ont évolué sensiblement plus vite que le coût de la vie. C'est notamment le cas des coûts salariaux.» (1)

Donation royale — La Donation royale remonte au Règne du Roi Léopold II qui avait accumulé une fortune considérable, notamment grâce aux activités commerciales qu'il avait développées dans l'ancienne colonie royale du Congo. Comme il ne souhaitait pas qu'à son décès, son patrimoine soit transmis à ses deux filles dépensières et à leurs époux étrangers, il a fait don, en 1903, d'une grande partie de son patrimoine immobilier à l'État belge (2). Il a toutefois subordonné cette donation à certaines conditions, notamment l'obligation de ne pas aliéner la propriété, d'en conserver le caractère (fonction originale et aspect) et de garantir le droit de jouissance des biens à la Famille royale (3). En outre, la Donation royale doit s'autofinancer, c'est-à-dire que les recettes doivent être suffisantes pour couvrir les dépenses (4). Pour pouvoir mieux gérer le patrimoine compte tenu du fait qu'au fil du temps, cette gestion avait été répartie entre plusieurs départements, on a créé en 1930 une institution publique placée sous la tutelle du ministre des Finances. La Donation royale est gérée par un conseil d'administration composé de onze membres: quatre dignitaires ou anciens dignitaires, un représentant du pouvoir judiciaire, deux représentants des secteurs financiers public et privé, deux fonctionnaires respectivement de l'administration forestière wallonne et de l'administration forestière flamande, deux fonctionnaires de l'administration de la TVA, de l'Enregistrement et des Domaines. La présidence est assurée

(1) Rapport fait au nom de la Commission du Budget du 7 octobre 1993, *Doc. Chambre*, n° 1155/3 (1992-1993), p. 4.

(2) R. Senelle, M. Clement et E. Van De Velde, *Handboek voor de Koning*, Lannoo 2004, p. 317.

(3) H. Matthijs, «De Koninklijke Schenking: een stand van zaken», *Bulletin de documentation du SPF Finances*, 67e année, n° 2, 2e trimestre 2007, p. 257.

(4) Article 1er de l'arrêté royal du 9 avril 1930 portant réorganisation du statut juridique de l'administration de la Donation royale, *Moniteur belge* du 29 mai 1930.

bestuur, twee ambtenaren van de administratie van de BTW, Registratie en Domeinen. Het voorzitterschap wordt waargenomen door de Grootmaarschalk van het Hof (1). Begin 2008 werd Geert Noels, voormalig hoofdeconoom van het beurshuis Petercam aangesteld als nieuwe beheerder van de Koninklijke Schenking om wat «nieuw bloed» te brengen in de overwegend «oude» beheerraad van de Koninklijke Schenking (2).

De Koninklijke Schenking betreft een publieke instelling, en niet een privébezit (3). De Koninklijke Schenking valt als bestuurlijke overheid onder artikel 32 GW en onder de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur (4).

De waarde van het patrimonium van de Koninklijke Schenking wordt op zo'n 450 à 480 miljoen euro geschat (5). In 2007 bleek dat de Koninklijke Schenking stelselmatig financieel tegenvallende resultaten boekt. De redenen hiervoor zouden slecht beheer zijn van het patrimonium van de Koninklijke Schenking (6). De gebouwen in de Europese wijk zouden verhuurd worden met erg nadelige huurcontracten, de huur- en pachttopbrengsten vallen sterk tegen en ook uit de roerende beleggingen wordt geen voldoende rendement behaald (7). Met een vastgoedportefeuille van een dergelijke omvang zou men er toch moeten kunnen in slagen om ten minste een «break even» resultaat te boeken. In de laatste vijf jaar was de Koninklijke Schenking echter drie jaren verlieslatend waardoor er zelfs gebouwen verkocht moesten worden (8).

Met betrekking tot de Koninklijke Schenking bestaat er een groot gebrek aan transparantie. In zijn rapport van 2002 stelt het Rekenhof onder andere dat «er geen precieze en volledige inventaris of lijst bestaat van de roerende en onroerende goederen» en «dat het nagaan van het rendement van de gebouwen of de uitbating van het rendement van de gebouwen of de uitbating van het vermogen bij gebrek aan

par le Grand Maréchal de la Cour (1). Au début de l'année 2008, M. Geert Noels, ancien économiste en chef de la société de bourse Petercam, a été désigné comme nouvel administrateur de la Donation royale pour amener un peu de «sang neuf au sein du conseil d'administration «âgé» de la Donation royale (2).

La Donation royale est une institution publique et pas une possession privée (3). En tant qu'autorité administrative, la Donation royale est soumise à l'article 32 de la Constitution et à la loi du 11 avril 1994 relative à la publicité de l'administration (4).

Le patrimoine de la Donation royale est estimé entre 450 et 480 millions d'euros (5). Il est apparu en 2007 que la Donation royale essayait systématiquement des revers financiers qui seraient dus à une mauvaise gestion du patrimoine de la Donation royale (6). Ainsi, les conditions régissant les baux des immeubles du quartier européen mis en location sont particulièrement désavantageuses, les recettes locatives et les fermages sont en net recul et les placements mobiliers ne produisent pas non plus des rendements suffisants (7). Avec un portefeuille immobilier d'une telle importance, il devrait pourtant être possible d'arriver au moins à l'équilibre. Or, au cours des cinq dernières années, la Donation royale a été déficitaire à trois reprises et il a même fallu vendre certains immeubles (8).

La Donation royale se caractérise par un grand manque de transparence. Dans son rapport de 2002, la Cour des comptes indique entre autres «qu'il n'existe pas d'inventaire ni de relevé précis et complet des biens mobiliers et immobiliers» et «que l'absence d'informations empêche de contrôler le rendement des bâtiments ou l'exploitation du rendement des bâtiments ou l'exploitation du patrimoine.» L'auditeur de

(1) Parlementaire vraag van de heer Verreycken van 29 april 1997, zittingsperiode 1996-1997, *Bulletin* nr. 1-44.

(2) H. Matthijs, D. Matthijs en S. Mergaerts, *Overheidsbegrotingen — 1. Federale Staat, gemeenschappen en gewesten en bijzondere begrotingsstelsels*, Die Keure, Brugge, 2009, blz. 46.

(3) Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 8.

(4) Artikel 32 van de Grondwet: «Ieder heeft het recht elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden bepaald door de wet, het decreet of de regel bedoeld in artikel 134.»

(5) H. Matthijs, D. Matthijs en S. Mergaerts, *o.c.*, blz. 46.

(6) «Deze bezittingen zijn te waardevol», *Het Belang van Limburg*, 13 maart 2008.

(7) «Koninklijke Schenking zit op zwart zaad», *Het Laatste Nieuws*, 25 februari 2008.

(8) «Bezit Koninklijke Schenking op 480 miljoen geschat», *Het Laatste Nieuws*, 29 maart 2008.

(1) Question parlementaire de M. Verreycken du 29 avril 1997, session 1996-1997, *Bulletin* n° 1-44.

(2) H. Matthijs, D. Matthijs et S. Mergaerts, *Overheidsbegrotingen — 1. Federale Staat, gemeenschappen en gewesten en bijzondere begrotingsstelsels*, La Chartre, Bruges, 2009, p. 46.

(3) Rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, p. 8.

(4) Article 32 de la Constitution: «Chacun a le droit de consulter chaque document administratif et de s'en faire remettre copie, sauf dans les cas et conditions fixés par la loi, le décret ou la règle visée à l'article 134.»

(5) H. Matthijs, D. Matthijs et S. Mergaerts, *op. cit.*, p. 46.

(6) «Deze bezittingen zijn te waardevol», *Het Belang van Limburg*, 13 mars 2008.

(7) «Koninklijke Schenking zit op zwart zaad», *Het Laatste Nieuws*, 25 février 2008.

(8) «Bezit Koninklijke Schenking op 480 miljoen geschat», *Het Laatste Nieuws*, 29 mars 2008.

informatie niet mogelijk is.» De auditeur van het Rekenhof constateert dat «... het boekhoudsysteem van de Koninklijke Schenking, dat slechts een ontvangsten- en uitgavenrekening bevat overeenkomstig een koninklijk besluit dat van 1930 dateert, onvoldoende rekenschap geeft van de financiële en patrimoniale toestand van de instelling en niet langer beantwoordt aan de huidige verwachtingen inzake de aflegging van rekeningen en inzake transparantie.»

De Koninklijke Schenking zou uit de volgende goederen bestaan:

Onroerende goederen

— *Huisvesting van Koning, Koningin en Kroonprins*: Koninklijk Paleis van Brussel, Belvédèrekasteel (woning Koning Albert en Koningin Paola), het Kasteel van Laken, het park van Laken en de Koninklijke serres;

Opmerking: Het Kasteel van Laken en het Koninklijk Paleis zijn staatseigendom

— *Woningen en buitenverblijven*: Kasteel Stuyvenberg, Villa Clementine, Kasteel van Ciergon, kasteel van Fenffe, kasteel van Villers-sur-Lesse;

— *Goederen opengesteld voor het publiek*: Dudenpark Vorst, de Japanse toren en het Chinees paviljoen, Elisabethpark, het arboretum in Tervuren, de Kapel van Küssnacht, het herenhuis «Bellevue», het domein te Raversijde;

— *Verhuurde goederen*: Voormalige woning prinses Astrid aan de achterkant van het paleis van Brussel, woningen in Laken en in de Ardennen betrokken door personeelsleden, kasteel Ravenstein met golf, grond British school of Brussels, eerste Koninklijke residentie Langestraat te Oostende, de Golf van Klemskerke, Hertoginnedal, kasteel Narafi, sportstadion Royal Union, vijvers te Bosvoorde, Brussel Royal Yacht Club te Laken, Internosportclub in Strombeek-Bever, bioscoop Vendôme te Elsenne, kantoorgebouw Coudenberg, kantoorgebouw Jan Jacobs, kantoorgebouw Quatre Bras, meer dan de helft van het grondgebied van Villers-sur-Lesse met inclusief een 7-tal boerderijen, 6 700 hectare Koninklijke domeinen in de Ardennen, landgoed van Ferage;

— *Roerende goederen*: Portefeuille roerende goederen ter waarde van 300 miljoen euro.

Transparantie

Uit diverse onderzoeken en parlementaire vragen betreffende de Civiele Lijst, de inkomstenbronnen en uitgaven van het Koninkshuis, de Koninklijke Schenking en de diverse activiteiten — waaronder de

la Cour des comptes constate «... que le système comptable de la Donation royale, qui comprend seulement un compte de recettes et de dépenses conformément à un arrêté royal remontant à 1930, ne rend pas suffisamment compte de la situation financière et patrimoniale de l'institution et ne répond plus aux attentes actuelles en matière de transparence et de dépôt de comptes.»

La Donation royale se composerait des biens suivants:

Patrimoine immobilier

— *Logements du Roi, de la Reine et du Prince héritier*: le Palais royal de Bruxelles, le château du Belvédère (domicile du roi Albert et de la reine Paola), le château de Laeken et les Serres royales;

Remarque: le château de Laeken et le Palais royal sont des propriétés de l'État

— *Logements et résidences secondaires*: le château Stuyvenberg, la villa Clémentine, le château de Ciergnon, le château de Fenffe, le château de Villers-sur-Lesse;

— *Biens accessibles au public*: le parc Duden à Forest, la Tour japonaise et le Pavillon chinois, le parc Elisabeth, l'Arboretum de Tervuren, la chapelle de Küssnacht, l'hôtel «Bellevue», le domaine de Raversijde;

— *Biens donnés en location*: l'ancienne maison de la Princesse Astrid, située à l'arrière du Palais de Bruxelles, les maisons occupées à Laeken et dans les Ardennes par des membres du personnel, le château Ravenstein et son golf, les terrains de la British School of Brussels, la première résidence royale située Langestraat à Ostende, le Golf de Klemskerke, Val Duchesse, le château utilisé par l'INRACI et la NARAFI, le stade Royale Union, les étangs de Boitsfort, le Royal Yacht Club de Bruxelles, à Laeken, le centre sportif Inter Nos, à Strombeek-Bever, le cinéma Vendôme à Ixelles, les immeubles de bureaux Coudenberg, Jean Jacobs et Quatre Bras, plus de la moitié du territoire de Villers-sur-Lesse, en ce compris sept fermes, 6 700 hectares de domaines royaux dans les Ardennes, le domaine de Ferage;

— *Valeurs mobilières*: Portefeuille de valeurs mobilières d'une valeur de 300 millions d'euros.

Transparence

Il ressort de plusieurs enquêtes et de questions parlementaires portant sur la Liste civile, les recettes et dépenses de la Maison royale, la Donation royale et les différentes activités au nombre desquelles les

Koninklijke stichtingen en fondsen — blijkt dat het verkrijgen van een volledig, transparant en correct beeld van de diverse inkomstenbronnen van het Koningshuis en de wijze waarop deze worden besteed, allesbehalve een gemakkelijke opgave is.

Met betrekking tot de inkomsten en uitgaven van het Koningshuis wordt immers geen dubbele boekhouding bijgehouden. Daarnaast blijkt dat er in diverse hoekjes van de begroting van verschillende departementen nog wordt voorzien in inkomsten en het betalen van uitgaven voor het Koningshuis naast de Civiele Lijst (1). Via diverse constructies van stichtingen en VZW's (onder andere de VZW 't KINT) wordt voorzien in bijkomende vormen van subsidiëring van bepaalde leden van het Koningshuis.

De totale kostprijs van de Belgische monarchie wordt op 17 800 000 euro geraamd zonder de Civiele Lijst en zonder de dotaties en ongeveer op 30 000 000 euro met de Civiele Lijst en de dotaties (2). De uitgaven in de verschillende departementsbegrotingen in verband met de Belgische Monarchie zouden de volgende zijn (3):

— Binnenlandse Zaken: 14-15 miljoen euro (220 manschappen van de federale politie die voor de veiligheid instaan);

— Buitenlandse Zaken: 981 000 euro (Staatsbezoeken, officiële bezoeken, etc.);

— Defensie: 2 miljoen euro (Gedetacheerde militairen, gebruik militaire vliegtuigen);

— Wetenschapsbeleid: 598 000 euro (Openstellen voor het publiek van het Koninklijk Paleis).

Om voorgaande redenen wordt voor de Civiele Lijst een systeem ingevoerd dat vergelijkbaar is met het systeem van het Nederlandse staatsmodel.

In Nederland is een systeem van toepassing waarin alle andere kosten met betrekking tot het Nederlandse Koningshuis, door andere departementen gemaakt, bekendgemaakt worden op een transparante wijze (4). Recentelijk deed de stuurgroep Zalm, opgericht door de Nederlandse regering, enkele concrete aanbevelingen ten behoeve van de Tweede Kamer met betrekking tot de transparantie van de kosten van de monarchie in de rijksbegroting. In het rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen drie begrotingsposten: de

(1) Zie onder meer de parlementaire vraag van de heer J. Jambon waaruit blijkt dat het departement Defensie voor 2006 470 240 euro en voor 2007 492 902 euro heeft uitgegeven aan vervoer van leden van de Koninklijke familie (vraag nr. 42 van de heer Jan Jambon van 18 februari 2008 betreffende het materiaal en personeel ter beschikking van de Koninklijke familie).

(2) Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 8.

(3) H. Matthijs, D. Matthijs en S. Mergaerts, *o.c.*, blz. 37.

Fondations royales et les Fonds royaux, qu'avoir un aperçu complet, transparent et correct des différentes sources de revenus de la Maison royale et de la manière dont ceux-ci sont dépensés, n'a rien d'une sinécure.

En ce qui concerne les recettes et dépenses de la Maison royale, il est vrai qu'aucune comptabilité en partie double n'est tenue. Il s'avère en outre que des sommes sont également inscrites dans différents recoins du budget de plusieurs départements pour couvrir des dépenses de la Maison royale, en marge de la Liste civile (1). La constitution de diverses fondations et ASBL (notamment l'ASBL 't KINT) permet à certains membres de la Maison royale de bénéficier de formes supplémentaires de subventionnement.

Le coût total de la monarchie belge s'élève à 17 800 000 euros, hors Liste civile et hors dotations, et à près de 30 000 000 d'euros si l'on tient compte de la Liste civile et des dotations (2). Les dépenses liées à la Monarchie belge dans les budgets des différents départements seraient les suivantes pour 2009 (3):

— Intérieur: entre 14 et 15 millions d'euros (220 hommes de la police fédérale chargés de la sécurité);

— Affaires étrangères: 981 000 euros (visites d'État, visites officielles, etc.);

— Défense: 2 000 000 d'euros (militaires détachés, utilisation des avions militaires);

— Politique scientifique: 598 000 euros (ouverture du Palais royal au public).

Pour les motifs invoqués ci-dessus, la présente proposition de loi instaure pour la Liste civile un système comparable à celui appliqué aux Pays-Bas.

Les Pays-Bas appliquent un système imposant la publication transparente de tous les frais liés à la Maison royale néerlandaise qui sont supportés par d'autres départements (4). Le comité d'orientation Zalm institué par le gouvernement néerlandais a récemment formulé à l'intention de la Chambre des représentants néerlandaise une série de recommandations concrètes pour que les dépenses de la Monarchie apparaissent clairement dans le budget de l'État. Le rapport distingue trois postes budgétaires: le premier

(1) Voir notamment la question parlementaire de M. J. Jambon, dont il ressort que le département de la Défense a dépensé 470 240 euros en 2006 et 492 902 euros en 2007 pour transporter des membres de la Famille royale (question n° 42 de M. Jan Jambon du 18 février 2008 sur le matériel et le personnel mis à la disposition de la Famille royale).

(2) Rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, p. 8.

(3) H. Matthijs, D. Matthijs et S. Mergaerts, *op. cit.*, p. 37.

eerste post betreft de uitkeringen en de twee andere posten betreffen functionele uitgaven van de Koningin en doorbelaste uitgaven van andere begrotingen. Het gaat hierbij om de uitgaven die een directe relatie hebben met de constitutionele Koning als staatshoofd. Van jaar tot jaar moet de hoogte ervan worden vastgesteld. Zij kunnen dus variëren maar men moet binnen die posten blijven (1).

In huidig wetsvoorstel wordt bepaald dat er in de algemene toelichting bij de begroting een gedetailleerd verslag wordt opgenomen waarin « alle » uitgaven met betrekking tot de monarchie worden opgenomen. Het betreft niet enkel de uitgaven voor de Civiele Lijst en de dotaties maar ook de uitgaven opgenomen in de begroting van de diverse departementen ten behoeve van de monarchie worden in het verslag opgenomen, zoals uitgaven voor beveiliging, uitgaven voor staatsbezoeken, enz. De intendant van de Civiele Lijst wordt belast met de taak een overzicht te geven van alle geraamde uitgaven voor de Civiele Lijst met betrekking tot het begrotingsjaar aan de minister belast met het departement Financiën, zodat een volledig overzicht van alle geraamde uitgaven met betrekking tot de monarchie kan worden opgenomen in het verslag in de algemene toelichting van de begroting (2). De burger verkrijgt op deze wijze ook de transparantie die hij/zij verdient: de uitgaven voor het Koningshuis — al dan niet via de Civiele Lijst — worden immers betaald door de belastingbetaler; dat komt de politieke stabiliteit ten goede (3). Ten slotte moet een volledig en transparant beeld van de inkomsten- en uitgavenstromen het voor de Wetgevende Kamers ook mogelijk maken om het bedrag van de Civiele Lijst met kennis van zaken te kunnen beoordelen op het ogenblik dat een nieuwe vorst aantreedt.

(4) Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 10: « Sinds 2005 staan de kosten van de leden van het Koninklijk Huis op de begroting. Enerzijds de personeelskosten en de kosten inzake gebouwen en rijtuigen in de verschillende ministeries en anderzijds de uitgaven op de verschillende ministeries (bijvoorbeeld de beveiliging op de begroting van Binnenlandse Zaken, ...). »

(5) Rapport Stuurgroep herziening stelsel kosten Koninklijk Huis, 27 februari 2007, http://www.minaz.nl/Actueel/Kamerstukken/2009/Februari/Rapport_herziening_stelsel_kosten_Koninklijk_Huis.

(6) De juridische grondslag van de persoon van de intendant is vervat in artikel 41 Ger. W. dat stelt dat iedere betekening ten aanzien van de Koning met betrekking tot zijn domeinen wordt gedaan aan de persoon en aan het kabinet van de intendant of van de administrateur van zijn civiele lijst.

(7) Zie hiervoor ook Verslag namens het Bureau van de Senaat inzake de dotaties aan leden van de Koninklijke familie, 2 juli 2009, Parl. St. Senaat, nr. 4-1335/1 - 2008/2009, blz. 52-53 (uiteenzetting prof. Verdussen).

se rapporte aux dotations et les deux autres aux dépenses fonctionnelles de la Reine et aux dépenses imputées sur d'autres budgets. Il s'agit en l'occurrence des dépenses qui ont un lien direct avec le monarque constitutionnel en tant que chef de l'État. Leur montant doit être fixé d'année en année. Ce montant peut donc varier, mais il faut rester dans ces postes (1).

La présente proposition de loi prévoit d'insérer dans l'exposé général du budget un rapport détaillé reprenant « toutes » les dépenses liées à la monarchie. Sont visées les dépenses liées à la Liste civile et aux dotations, mais aussi les dépenses au profit de la monarchie qui sont inscrites au budget des différents départements, comme les dépenses relatives à la sécurité, aux visites d'État, etc. L'intendant de la Liste civile est chargé de communiquer au ministre des Finances un relevé de toutes les dépenses liées à la Liste civile qui sont prévues au cours de l'année budgétaire, afin que le rapport inséré dans l'exposé général du budget puisse reprendre l'intégralité des dépenses prévues pour la monarchie (2). Ces modalités permettront également d'offrir au citoyen la transparence à laquelle il a droit. En effet, les dépenses de la Maison royale, qu'elles dépendent ou non de la Liste civile, sont payées par le contribuable. Tout effort de transparence est bénéfique pour la stabilité politique (3). Enfin, un aperçu complet et transparent des flux de recettes et de dépenses permettra également aux Chambres législatives d'évaluer en connaissance de cause le montant de la Liste civile au début du règne d'un nouveau souverain.

(4) Rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, p. 10: « Depuis 2005, les frais des membres de la Maison royale sont inscrits au budget. Il s'agit, d'une part, des frais de personnel et des frais afférents aux bâtiments et aux véhicules dans les différents ministères et, d'autre part, des dépenses exposées dans les différents ministères (par exemple les frais afférents à la sécurité sont inscrits au budget de l'Intérieur, etc.). »

(5) Rapport *Stuurgroep herziening stelsel kosten Koninklijk Huis*, 27 février 2007, http://www.minaz.nl/Actueel/Kamerstukken/2009/Februari/Rapport_herziening_stelsel_kosten_Koninklijk_Huis.

(6) La base juridique sur laquelle repose la personne de l'intendant est l'article 41 du Code judiciaire, qui prévoit que toute signification à faire au Roi, pour ses domaines, a lieu à la personne et au cabinet de l'intendant ou de l'administrateur de sa liste civile.

(7) Voir aussi le rapport fait au nom du Bureau du Sénat sur les dotations à des membres de la Famille royale, 2 juillet 2009, doc. Sénat, n° 4-1335/1 - 2008/2009, pp. 42-55 (exposé du prof. Verdussen).

Wat de Koninklijke Schenking betreft wordt er in het wetsvoorstel in voorzien dat de inkomsten, de uitgaven en alle activa van de Koninklijke Schenking het voorwerp uitmaken van een systeem van dubbel boekhouden (1). Daarnaast moet er een jaarrekening worden opgesteld die moet worden gecontroleerd door het Rekenhof en vervolgens overgezonden aan de Wetgevende Kamers. Op deze wijze verkrijgt men een volledig en transparant beeld op het patrimonium en het beheer van de Koninklijke Schenking.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2

Uit diverse parlementaire vragen blijkt dat overheidsdepartementen taken verrichten voor het Koningshuis terwijl de Civiele Lijst moet dienen om de kosten van het Koningshuis te dekken. Daarnaast wordt langs allerlei begrotingsposten bij de diverse overheidsdepartementen voorzien in additionele inkomsten voor het Koningshuis, terwijl dat niet is voorzien in de wet van 16 november 1993 en hierop ook geen enkele vorm van democratische controle bestaat. De enige uitzondering inzake de kosten die daarnaast nog ten laste komen van de Staat, zijn de brandstofkosten voor de verwarming van het Paleis in Brussel.

Dit artikel voert een vorm van transparantie in met betrekking tot de uitgaven gedaan ten behoeve van de monarchie, vergelijkbaar met het Nederlands systeem. In de algemene toelichting bij de begroting wordt een gedetailleerd verslag opgenomen waarin alle uitgaven met betrekking tot de monarchie worden opgenomen.

Artikel 3

Dit artikel voert een vorm van transparantie in met betrekking tot de Koninklijke Schenking. Er wordt met betrekking tot de activiteiten van de Koninklijke Schenking een systeem van dubbele boekhouding ingevoerd. De raad van beheer van de Koninklijke Schenking zorgt voor de opstelling van een jaarrekening en een jaarverslag. Daarnaast wordt erin voorzien dat het Rekenhof de jaarrekening controleert. De jaarrekening, het jaarverslag en het rapport van het Rekenhof worden aan de Wetgevende Kamers overgezonden. Op deze wijze is een democratische controle mogelijk. Het spreekt voor zich dat alle kosten die hiermee verband houden ten laste vallen van de Koninklijke Schenking zelf; inzake de privé-ondernemingen die dezelfde boekhoudkundige ver-

(1) In andere monarchieën, zoals Groot-Brittannië, wordt er wel een volledige boekhouding bijgehouden en bekendgemaakt betreffende de inkomsten en uitgaven van het Koningshuis. Zie: « TV-reportage maakt paleis zenuwachtig », *Het Volk*, 13 september 2007.

Pour ce qui concerne la Donation royale, la proposition de loi prévoit qu'une comptabilité en partie double sera tenue pour les recettes, les dépenses et tous les actifs de la Donation royale (1). En outre, la Donation royale devra établir des comptes annuels qui devront être contrôlés par la Cour des comptes et transmis ensuite aux Chambres législatives. Ces modifications permettront d'avoir un aperçu complet et transparent du patrimoine et de la gestion de la Donation royale.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

Il ressort des réponses données à plusieurs questions parlementaires que certains départements de l'administration effectuent, pour la Maison royale, des prestations dont le coût devrait pourtant être supporté par la Liste civile. En outre, toutes sortes de postes inscrits aux budgets des différents départements des services publics apportent à la Maison royale des revenus additionnels, qui ne sont toutefois ni prévus par la loi du 16 novembre 1993 ni soumis à une forme quelconque de contrôle démocratique. Les seuls frais qui demeurent à charge de l'État sont les frais de combustible pour chauffer le Palais royal de Bruxelles.

Cet article instaure à l'égard des dépenses effectuées au profit de la monarchie une forme de transparence, à l'instar du système néerlandais. Il est inséré dans l'exposé général du budget un rapport détaillé faisant le relevé de toutes les dépenses prévues pour la monarchie.

Article 3

Cet article instaure une forme de transparence par rapport à la Donation royale. Un système de comptabilité en partie double est instauré pour les activités de la Donation royale. Le conseil d'administration de la Donation royale est chargé d'établir les comptes annuels et de rédiger un rapport annuel. Cet article soumet aussi les comptes annuels au contrôle de la Cour des comptes. Afin de permettre un contrôle démocratique, les comptes annuels, le rapport annuel et le rapport de la Cour des comptes sont transmis aux Chambres législatives. Il va de soi que tous les frais qui en résultent sont à charge de la Donation royale, comme c'est d'ailleurs le cas pour les entreprises privées qui sont soumises aux mêmes obligations comptables. Il convient de souligner que l'établis-

(1) D'autres monarchies, notamment celle de Grande-Bretagne, tiennent et publient une comptabilité complète des recettes et dépenses de la Maison royale. Voir l'article « TV-reportage maakt paleis zenuwachtig », *Het Volk*, 13 septembre 2007.

plichtingen moeten naleven vallen deze kosten immers ook ten laste van de onderneming zelf. Er zij opgemerkt dat een dubbele boekhouding één van de aanbevelingen vormt van het rapport van het Rekenhof van 12 januari 2005.

Artikel 4

Het artikel wijzigt de samenstelling van de raad van beheer van de Koninklijke Schenking. Er wordt voorzien in een meer evenwichtige samenstelling door naast de vertegenwoordigers van de FOD Financiën ook een vertegenwoordiger van de minister van Begroting toe te voegen. Daarnaast wordt voorzien in een democratische controle vanwege de wetgevende macht door een vertegenwoordiger van Kamer en Senaat op te nemen in de raad van beheer.

De raad van beheer kan zelf een afgevaardigd beheerder aanwijzen onder zijn leden die wordt belast met het algemeen en lopende beheer van de Koninklijke Schenking.

De beslissingen van de raad van beheer worden genomen bij gewone meerderheid indien het quorum bereikt is. Aangezien de raad van beheer voortaan slechts uit negen leden bestaat, wordt de regeling van een beslissende stem van de voorzitter niet langer weerhouden. De beheerders kunnen zich schriftelijk laten vertegenwoordigen door een collega. De procedure om geldig te stemmen op een nieuwe bijeengeroepen vergadering met dezelfde agenda, indien de raad van beheer niet in aantal is, wordt behouden in het wetsvoorstel.

Artikel 5

Het koninklijk besluit van 9 april 1930 dat betrekking heeft op de inrichting en het juridisch statuut van het beheer van de Koninklijke Schenking wordt opgeheven. Aangezien er een systeem van dubbel boekhouden wordt geïnstalleerd, is dit koninklijk besluit niet langer relevant.

Artikel 6

Technische wijziging.

Artikel 7

Het artikel regelt de datum van inwerkingtreding van de wet.

Pol VAN DEN DRIESSCHE.
Els SCHELFHOUT.

*
* *

ment d'une comptabilité en partie double constitue l'une des recommandations du rapport de la Cour des comptes du 12 janvier 2005.

Article 4

Cet article modifie la composition du conseil d'administration de la Donation royale. Il prévoit une composition plus équilibrée en ajoutant des représentants du SPF Finances et un représentant du ministre du Budget. L'article organise en outre un contrôle démocratique exercé par le pouvoir législatif, en faisant siéger au conseil d'administration un représentant de la Chambre et du Sénat.

Le conseil d'administration peut lui-même désigner en son sein un administrateur délégué chargé de la gestion générale et courante de la Donation royale.

Les décisions du conseil d'administration se prennent à la majorité simple à condition que le quorum soit atteint. Étant donné que le conseil d'administration ne se composera désormais plus que de neuf membres, la disposition accordant une voix prépondérante au président n'est plus retenue. Les administrateurs peuvent se faire représenter par écrit par un collègue. La proposition de loi conserve la procédure qui prévoit que lorsque le conseil d'administration n'est pas en nombre, les participants à une nouvelle réunion convoquée avec le même ordre du jour votent valablement.

Article 5

L'arrêté royal du 9 avril 1930 relatif à la réorganisation et au statut juridique de l'administration de la Donation royale est abrogé. Cet arrêté royal n'est plus pertinent étant donné l'instauration d'un système de comptabilité en partie double.

Article 6

Il s'agit d'une modification technique.

Article 7

Cet article règle la date d'entrée en vigueur de la loi.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 10 van de gecoördineerde wetten van 17 juli 1991 op de Rijkscomptabiliteit wordt aangevuld met de bepaling onder 7°, luidende :

«7° een volledig en gedetailleerd verslag inzake alle uitgaven voor de monarchie, gefinancierd door: de Civiele Lijst, het dotatiesysteem voor sommige leden van de Koninklijke familie, de algemene uitgavenbegroting van het Rijk, of door gelijk welke natuurlijke of rechtspersoon, instelling of orgaan gefinancierd met staatsmiddelen.»

Art. 3

De Koninklijke Schenking, zoals opgericht bij het koninklijk besluit van 9 april 1930 dat betrekking heeft op de reorganisatie en het juridisch statuut van het beheer van de Koninklijke Schenking, voert een systeem van dubbel boekhouden, overeenkomstig de boekhoudkundige principes vervat in de wet van 17 juli 1975 met betrekking tot de boekhouding van de ondernemingen.

De raad van beheer van de Koninklijke Schenking is belast met het opstellen van de boekhouding en de jaarrekening.

De jaarrekening wordt opgesteld binnen de zes maanden na afsluiten van het boekjaar en overgezonden aan de Wetgevende Kamers.

De raad van beheer van de Koninklijke Schenking is belast met het opstellen van een jaarverslag conform artikel 96 van het Wetboek Vennootschappen, dat binnen de zes maanden na afsluiting van het boekjaar wordt overgezonden aan de Wetgevende Kamers.

De jaarrekening wordt gecontroleerd door het Rekenhof.

Het Rekenhof beschikt voor de uitoefening van zijn taken over alle bevoegdheden vervat in artikel 5*bis* van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof.

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 10 des lois coordonnées du 17 juillet 1991 sur la comptabilité de l'État est complété par un 7°, rédigé comme suit :

«7° un rapport complet et détaillé reprenant toutes les dépenses afférentes à la monarchie qui sont financées par: la Liste civile, le système de dotations octroyées à certains membres de la Famille royale, le budget général des dépenses de l'État, ou toute personne physique ou morale, institution ou organe financé par des deniers publics.»

Art. 3

La Donation royale telle qu'elle a été instituée par l'arrêté royal du 9 avril 1930 relatif à la réorganisation et au statut juridique de l'administration de la Donation royale, applique un système de comptabilité en partie double conforme aux principes comptables inscrits dans la loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité des entreprises.

Le conseil d'administration de la Donation royale est chargé d'établir la comptabilité et les comptes annuels.

Les comptes annuels sont établis dans les six mois de la clôture de l'exercice et transmis aux Chambres législatives.

Le conseil d'administration de la Donation royale est chargé d'établir un rapport annuel conforme à l'article 96 du Code des sociétés et de le transmettre aux Chambres législatives dans les six mois de la clôture de l'exercice.

Les comptes annuels sont contrôlés par la Cour des comptes.

Pour exercer ses missions, la Cour des comptes dispose de tous les pouvoirs définis à l'article 5*bis* de la loi du 29 octobre 1846 relative à l'organisation de la Cour des comptes.

Het Hof stelt naar aanleiding van de jaarrekening een omstandig schriftelijk rapport op dat wordt overgezonden aan de Wetgevende Kamers.

De kosten voor het opstellen van de boekhouding, de jaarrekening, het jaarverslag en de controle op de jaarrekening worden gedragen door de Koninklijke Schenking.

Art. 4

De Koninklijke Schenking wordt beheerd door een raad van beheer bestaande uit :

1° twee dignitarissen of gewezen dignitarissen van het Huis van de Koning waaronder de intendant die van rechtswege lid is;

2° één ambtenaar (of gewezen ambtenaar) van het Vlaamse Gewest bevoegd voor de bossen;

3° één ambtenaar (of gewezen ambtenaar) van het Waalse Gewest bevoegd voor de bossen;

4° twee ambtenaren (of gewezen ambtenaren) van de FOD Financiën;

5° één ambtenaar (of gewezen ambtenaar) aangevoerd door de minister die Begroting onder zijn bevoegdheid heeft;

6° twee leden van de Wetgevende Kamers aangevoerd door hun respectieve plenaire vergadering bij gewone meerderheid waarvan één behoort tot de Kamer van volksvertegenwoordigers en één tot de Senaat.

De leden van de raad van beheer worden aangevoerd bij koninklijk besluit.

Een lid van de raad van beheer kan zich schriftelijk laten vertegenwoordigen door een collega, zonder dat een beheerder meer dan twee collega's kan vertegenwoordigen.

De raad verkiest een afgevaardigd beheerder onder zijn leden die de titel van afgevaardigd beheerder voert en belast wordt met het algemeen en lopend beheer van de Koninklijke Schenking.

De raad kan alleen geldige beslissingen nemen indien de meerderheid van de leden aanwezig of vertegenwoordigd is.

De beslissingen worden genomen bij meerderheid van de stemmen.

Indien de raad van beheer niet in voldoende getal is, kan een tweede vergadering met dezelfde dagorde als de eerste geldig beraadslagen, wat ook het aantal van de aanwezige leden zij. De oproepingen worden in dit geval per ter post aangekonde brief minstens acht dagen vóór de vergadering verzonden; de afgifte van

La Cour rédige un rapport écrit circonstancié sur les comptes annuels et le transmet aux Chambres législatives.

Les frais liés à l'établissement de la comptabilité, des comptes annuels, du rapport annuel et du contrôle des comptes annuels sont supportés par la Donation royale.

Art. 4

La Donation royale est gérée par un conseil d'administration composé des membres suivants :

1° deux dignitaires ou anciens dignitaires de la Maison du Roi, dont l'intendant, qui est membre de plein droit;

2° un fonctionnaire (ou ancien fonctionnaire) de la Région flamande compétent en matière de forêts;

3° un fonctionnaire (ou ancien fonctionnaire) de la Région wallonne compétent en matière de forêts;

4° deux fonctionnaires (ou anciens fonctionnaires) du SPF Finances;

5° un fonctionnaire (ou ancien fonctionnaire) désigné par le ministre qui a le Budget dans ses attributions;

6° deux membres des Chambres législatives désignés à la majorité simple par leur assemblée plénière respective, l'un étant membre de la Chambre des représentants et l'autre du Sénat.

Les membres du conseil d'administration sont nommés par arrêté royal.

Un membre du conseil d'administration peut se faire représenter par écrit par un collègue, sans qu'un administrateur puisse représenter plus de deux de ses collègues.

Le conseil élit en son sein un administrateur délégué portant le titre d'administrateur délégué, qui est chargé de la gestion générale et courante de la Donation royale.

Le conseil ne peut prendre des décisions valables que si la majorité des membres sont présents ou représentés.

Les décisions sont prises à la majorité des voix.

Lorsque le conseil d'administration n'est pas en nombre suffisant, une seconde réunion avec le même ordre du jour que la première peut délibérer valablement quel que soit le nombre de membres présents. Dans ce cas, les convocations sont envoyées par lettre recommandée à la poste huit jours au moins avant la

de brief op de post geldt als kennisgeving vanaf de volgende dag.

Art. 5

Het koninklijk besluit van 9 april 1930 dat betrekking heeft op de reorganisatie en het juridisch statuut van het beheer van de Koninklijke Schenking wordt opgeheven.

Art. 6

De minister van Financiën is belast met de uitvoering van deze wet.

Art. 7

Deze wet treedt in werking de dag waarop ze in het *Belgisch Staatsblad* wordt bekendgemaakt.

13 augustus 2009.

Pol VAN DEN DRIESSCHE.
Els SCHELFHOUT.

réunion; le dépôt de la lettre à la poste vaut notification, à compter du lendemain.

Art. 5

L'arrêté royal du 9 avril 1930 relatif à la réorganisation et au statut juridique de l'administration de la Donation royale est abrogé.

Art. 6

Le ministre des Finances est chargé de l'exécution de la présente loi.

Art. 7

La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

13 août 2009.